

Økologisk setteløk

Utarbeidet av Vestfold Bondelag i samarbeid med Forsøksringen Øko-Gudbrand
Tekst: Svein Øivind Solberg og Grim Jardar Aasgård

Økologisk setteløk i Gudbrandsdalen
Foto: Grim Jardar Aasgård

- **Produksjonen byr på flere utfordringer, ikke minst i forhold til ugrasregulering. Å hindre sykdomssmitte er en annen hovedutfordring.**

All produksjon for salg må inn under offentlig godkjenning med oppfølging og kontroll i vekstsesong og på lager (Statskontrollert vare). Opplysninger om dette kan fås ved henvendelse Mattilsynet. Særlig fokus rettes da mot farlige skadegjørere. Smitte av løkhvit-råte, potetcystenematode, stengelneematode og potetkreft må ikke finnes på eiendommen. (Selv om noen av disse ikke angriper løk, kan

de overføres med jord som følger med setteløken).

Statskontrollen gir likevel ingen garanti mot løkgråskimmel og løkbladskimmel, som i konvensjonell løkproduksjon holdes nede – først ved beising av løkfrøet og siden gjennom et sprøyteprogram i setteløkproduksjonen. Økologisk setteløkproduksjon trenger en strategi

Økologisk setteløk

for å unngå sykdommer. Denne strategien bør inkludere:

- Bruk av smittefritt løkfrø
- Skille produksjonen av setteløk geografisk fra matløkproduksjon
- Vekstskifte og andre forebyggende tiltak

Smittefritt løkfrø

Det må velges frø som ikke har noen form for sykdom. Dette blir en tillitssak i forhold til frøfirma. Varmebehandling av frø er enda ikke satt i system. Det anbefales heller ikke å starte med dette selv, da temperatur og praktisk opplegg er vanskelig å få god nok kontroll over. Blir det for varmt vil frøet dø og blir det for lav temperatur vil behandlingen ikke ha nytte.

Områder med lite smitte

Produksjon av økologisk setteløk bør foretas på felt som ligger et stykke unna annen løkproduksjon. Sykdommer kan forekomme i felt med vanlig løk og de smitter blant annet med sporer som spres i lufta. Hvor langt sporer spres vil avhenge av vindforholdene, men spredning over flere kilometer er ikke utenkelig. Derfor bør felt for økologisk setteløkproduksjon ligge i god avstand til områder med matløkproduksjon. I små hager er dette umulig, men i slike produksjoner vil heller ikke de økonomiske konsekvensene av sykdom slå ut.

Vekstskifte og forebyggende tiltak

Selve produksjonen av setteløk må også inn i et vekstskifte og sikres et minimum på fire år siden løkvekster er dyrket på samme felt. Det må sikres at løkavfall og andre smittekilder elimineres (graves ned i god tid før vekstsesongen). I tillegg må løken sikres sunne og gode vekstbetingelser og en jordbehandling som fremmer omsetning av organisk gjødsel, mykorrhiza (sopprot) og andre nytteorganismer.

Gjødsling og såing

Gjødselbehovet er noe mindre enn til vanlig løk. Det er særlig gunstig med tilførsel av kompostert husdyrgjødsel (2–3 tonn/dekar). Denne er rik på fosfor og andre mineraler samtidig som mengden ugrasfrø reduseres gjennom komposteringen.

Følgende forhold er viktige angående såing:

- Tidlig såing, jevn sådybde og brukbar jordråme
- Sådyp 1,5–2,5 cm
- Såmengde 4–6 kg/daa, tilsvarer 400–500 frø per løpemeter rad, noe som krever justeringer i utmatersystemet

Det benyttes standardfrø av økologisk opprinnelse. Et opplegg med tre rader på seng fungerer best. Det gir nok avstand mellom rekkene til ugraskjøring samtidig som avlingsnivå og avmodning sikres.

Flamming før løken spirer. Foto: Grim

En av flere radrensinger. Foto: Grim

Ugrasregulering i setteløk

Ugras er mulig å kontrollere ved kombinasjoner av følgende tiltak:

- Falskt såbed (10–14 dager) som avsluttes med flateflamming rett før såing, eventuelt rett før oppspiring
- En ny flateflamming når løkspiren har kommet opp, men i etterkant av flaggstadiet. Ved denne flammingen må varmen avpasses slik at løken overlever. Det anbefales å gjøre egne erfaringer med det utstyret man har før man går stort til verks.

Økologisk setteløk

- Gjentatte radrensinger med egnet utstyr som seksjonsfres, harvetinder eller børster. Det må kjøres mens ugraset er smått.
- Manuell lusing etter behov, særlig vil dette være aktuelt dersom det skulle være roser av rotugras eller ugras i planterekkene.

Vanning vil være nødvendig i de aktuelle dyrkningsområdene. Vanning sikrer både jevn spiring og god vekst og avling.

Høsting og tørking

Høsting foretas når setteløken har nådd ønsket størrelse. Om høsten stimuleres plantene til løkdanning og en tett plantebestand fremmer denne. Vanligvis vil løken legge på seg noe etter rykking (transport av opplagsnæring fra bladverk), men mister noe størrelse gjennom tørking og lagring.

Setteløken legges for bakkettørking i ranker. Å bruke nylonnett under løken gjør det raskere å samle dem sammen. De tas så inn for videre tørking i varmluft (20–30 °C). Dette kan foregå i løslager eller i kasser hvor varm luft suges gjennom kassen ved hjelp av plastgardinmetoden hvor utskårne hull presser lufta midt inn i hver kasse. Lagringstemperatur og varmebehandling foretas etter følgende opplegg:

- Tørking 20–25 °C til halsen er tørr
- Varmebehandling ca 30 °C i ca 1 uke
- Varm lagring på 18–20 °C fram til nyttår
- Varm lagring/behandling på 30 °C fram til sortering/pakking i april. Det er viktig å hindre utørking ved å holde 60-70 % RH etter tørking og fram til sortering. Men det er lurt å tørke løken litt rett før rensing og sortering. Dette gjør renseprosessen enklere.
- Kald og tørr lagring (0–2 °C) fram til setting

Varmebehandling av setteløk

Varmebehandling forekommer i to utgaver. Først en kortvarig behandling om høsten for å redusere risiko for soppsmitte. Deretter en langvarig behandling på vinteren for å hindre stokkløping. Varmebehandlingen under tørkingen gjelder særlig med tanke på løkgråskimmel. Denne vokser på svekka vev (blader under inntørking) og hemmes av høy temperatur direkte (optimum for vekst er 20–25 °C) men også indirekte (plantevevet i

halsen blir knusktørt før soppen har rukket frem).

Varmebehandlingsperioden avhenger av rensings- og leveringstidspunkt. Perioden er på 90 døgn og det er i praksis påskea som bestemmer når løken skal sorteres. Varmebehandling gjøres for å bryte ned impulser i retning av å gå i stökk. Dersom løken ikke er lagret kjølig må varmebehandling settes inn allerede i desember. Feil lagring kan føre til at all løken går i stökk. Å holde setteløken ved lav temperatur de siste ukene før setting hindrer tidlig groing. Temperatur på 7–12 °C i denne perioden er det minst ønskelige med tanke på for tidlig groing.

Størrelse

Setteløk deles inn i ulike størrelser ved sortering og salg:

- 2-er: diameter 21–26 mm
- 3-er: diameter 15–21 mm
- 4-er: diameter 10–15 mm

De som dyrker i større omfang ønsker helst 3-er eller 4-er løk. Dette gir et forbruk på 120–150 kg/dekar ved 3-er løk og 70–80 kg/dekar ved 4-er løk. 2-er løk er best til tidligproduksjon.

Produksjon i Gudbrandsdalen

I samarbeid med frøfirmaet Norgro og Forsøksringen Øko-Gudbrand er det startet oppformering av økologisk setteløk hos en produsent i Gudbrandsdalen. For 2005-sesongen ble det levert ca 5700 kg av sortene Jumbo og Summitt. Jumbo er en sort på vei ut, og i 2006 ble det levert ca 6900 kg Summitt, men i tillegg satset på rødløk, ca 2700 kg Red Baron. Også alt dette ble solgt.

Sist oppdatert 15. oktober 2006

Nasjonalt Pilotprosjekt for Økologisk Formeringsmateriale

- Tema 1 – Engfrø
- Tema 2 – Såkorn
- Tema 3 – Settepotet
- Tema 4 – Grønnsaker og urter
- Tema 5 – Frukt og bær
- Tema 6 – Generelt om frø

Last ned fra www.agropub.no eller www.grontfagsenter.no/of

Utgitt med støtte fra Statens Landbruksforvaltning